

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume XXVIII Nisan / April 2024 Sayı / No. 2

KAMBIYO SENETLERİNDE TAHSİL CİROSU
ENDORSMENT FOR COLLECTION IN BILLS OF EXCHANGE

Ahmet Cemil ÜNAL*

ÖZET

-10.34246/ahbvuhfd.1440352

Kambiyo senedinin hamili; çeşitli sebepler nedeniyle, senet bedelini kendisi tahsil etmek isteyebilir veya tahsil edemeyecek durumda olabilir. Bu sebeplerden dolayı, hamil senede bağlı alacağını elde etmek için, senet bedelini tahsil etme yetkisini üçüncü bir kişiye devretmek isteyebilir. Bundan dolayı senedi temlik veya rehin cirosu yoluyla devretmesi pek çok sebeple senet hamili aleyhine sonuçlar yaratabilir. Bu bakımdan hamil yalnızca senedin tahsil edilmesi konusundaki yetkisini devrettiği ciro türü olan tahsil cirosu ile senedin tahsil edilmesini sağlayarak ortaya çıkması olası sakıncaları önleyebilecektir. TTK m.688/1'e göre; senedi tahsil cirosuyla devralan kişi, senetten doğan bütün hakları kullanabilir. Öğretide tahsil cirosuyla, hamilin yapacağı işlemlerin bir kısmı konusunda tartışma bulunmazken, bir kısım işlemler konusunda ise görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Tahsile ilişkin işlemlerde, buna bağlı hakları koruyucu işlemlerin yapılması konusunda bir tartışma bulunmamaktadır. Ancak hamilin senet bedeli üzerinde tasarrufta bulunup bulunamayacağı konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Ciro, Tahsil Cirosu, Kambiyo Senedi, Ciranta, Hamil.*

ABSTRACT

Holder of the bill of exchange; Due to various reasons, he may not want to collect the bill price himself or may not be able to collect it. For these reasons, the holder

* **Dr. Öğr. Üyesi,** Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı/ ANKARA, **e-posta:** acemilunal@yahoo.com, **ORCID:** 0000-0003-1206-1946, **DOI:** 10.34246/ahbvuhfd.1440352.

- **Atıf Şekli/ Cite As:** Ünal A. C., “Kambiyo Senetlerinde tahsil Cirosu”, *AHBVÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(2), 2024, s. 137-157.
- **İntihal / Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / *This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.*

may wish to transfer his authority to collect the bill price to a third party in order to collect his receivables under the bill. Therefore, transferring the promissory note through assignment or pledge endorsement may create adverse consequences for the holder of the promissory note for many reasons. In this regard, the holder can only prevent possible drawbacks by ensuring that the bill is collected through a collection for endorsement, which is the type of endorsement in which the holder transfers his authority to collect the bill. According to TCC article 688/1; the person who transfers the bill with a collection endorsement can use all rights arising from the bill. While there is no debate in the doctrine about some of the transactions to be made by the holder with the collection for endorsement, there are differences of opinion about some transactions. In transactions related to collection, there is no discussion about taking actions to protect the rights related to this. However, different opinions are put forward as to whether the holder can make savings on the price of the bill.

Keywords: Endorsement, Endorsement for Collection, Bill of Exchange, Endorser, Holder.

EXTENDED ABSTRACT

When we look at the provisions of the Turkish Commercial Code regarding negotiable instruments, it can be seen that the bill of exchange is prepared in detail and in other matters, references are made to the relevant bills of exchange provisions to the extent that it is compatible with its content. Regarding endorsement, it is seen that the Law does not disrupt this systematic, and regarding the endorsement of bills and cheques, it is stated that the provisions regarding the endorsement of policies will be applied to the extent that they comply with their qualifications (TCC art. 718/1, art. 818/1).

In the Turkish Commercial Code, collection for endorsement is regulated as a single article (Art. 688). In order for this legal provision to be implemented and the endorsement transaction to be carried out, the bill must be in the nature of a bill of exchange. Otherwise, since the circulation feature of the promissory note cannot be mentioned, its transfer may only be possible in accordance with the provisions of the TCO on the assignment of receivables.

In the transfer by endorsement, a balance is established between the interest in transaction and circulation security and the interest of the real rights owner. Endorsement of promissory notes; It provides the circulation of bills of exchange, which are frequently used in commercial life. Because of this feature, endorsement has an important place in the continuity of commercial life. Due to this importance, it can easily be said that endorsement includes not only legal functions but also economic functions.

The issue of making the collection for endorsement as a white endorsement, which can be done with a full endorsement, is controversial in the doctrine. According to the first opinion, which we also agree with; the holder, who takes over the bill with a

collection for endorsement and is therefore appointed as a proxy to collect the rights arising from the bill on behalf of the endorser, can use all rights related to the bill for the purpose of collecting the bill. The endorser, who transfers the bill with a collection endorsement, also follows up on whether the attorney holder has collected the price of the bill. Because the attorney holder is responsible to his endorser for carrying out the necessary transactions for the collection of the bill, within the framework of the provisions of the power of attorney (or service) contract. In the same vein, the proxy holder is obliged to return the collected bill price to the principal holder endorser in case of non-payment. In a collection endorsement, the holder can only transfer the bill to someone else through a collection for endorsement, that is, by proxy. Therefore, it is necessary to know who holds the bill as proxy in the collection for endorsement.

It is controversial in the doctrine whether the agent-holder can dispose of the price of the promissory note, in other words, whether he is authorized to make peace, waiver and release. According to the first view, the authority of the holder of the collection for endorsement to exercise all rights arising from the promissory note is interpreted broadly, and it is stated that the agent-holder is authorized to make peace, waive and discharge. According to the second opinion, which we also agree with, since the purpose of the collection for endorsement is only to collect the bill price, it is not possible for the agent-holder to carry out the transactions in question that cause loss of rights without special authority. Because, in the collection for endorsement, the endorser does not want to collect the bill price himself, but through the person (agent-holder) to whom he endorses the bill for collection purposes. However, in the case of settlement, waiver and release, contrary to the purpose of collecting the price of the bill, there are certain legal dispositions that can only be made by the holder of the right on this price, and the proxy holder is not authorized to make peace, waiver and release in cases where he is not expressly authorized in this regard.

GİRİŞ

Makalemizde öncelikle kambiyo senetlerinde cironun tanımı yapılacak, sonra cironun hukuki niteliğine ilişkin teoriler incelenecektir. Daha sonra makalemizin esas konusunu oluşturan tahsil cirosunun tanımı, şekli, hamilin yetkileri, türleri ve defiler konularına değinilecek, son olarak da benzer kavramlarla karşılaştırılması ve sona ermesi konuları üzerinde durulacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun kıymetli evraka ilişkin hükümlerine bakıldığında poliçenin ayrıntılı bir biçimde düzenlendiği, diğer konularda da içeriğine uygun düştüğü ölçüde ilgili poliçe hükümlerine atıf yapıldığı görülmektedir. Ciro konusunda da, Kanunun bu sistematiği bozmadığı görülmekte, bono ve çekin cirosuna ilişkin olarak da niteliklerine uygun düştüğü oranda poliçenin

cirosuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmektedir (TTK m.718/1, m.818/1).

Türk Ticaret Kanunu'nda tahsil cirosu tek madde (m.688) olarak düzenlenmiştir. Bu kanun hükmünün uygulanabilmesi ve ciro işleminin yapılabilmesi için senedin kambiyo senedi niteliğinde olması gerekir. Aksi takdirde senedin tedavül özelliğinden bahsedilemeyeceğinden ancak TBK'nın alacağın temlik hükümlerine göre devri mümkün olabilir.

Ciro ile devirde, işlem ve tedavül güvenliğine ilişkin menfaat ile gerçek hak sahibinin menfaati arasında bir denge kurulmaktadır. Ciro, emre yazılı senetlerin; özellikle de ticari hayatta sıklıkla kullanılan kambiyo senetlerinin tedavülünü sağlamaktadır. Bundan dolayı ciro, ticari hayatın hareketliliğinde önemli bir yere sahiptir. Bu önemi dolayısıyla, cironun sadece hukukî fonksiyonları değil, iktisadi fonksiyonları da içerdiği rahatlıkla söylenebilir.

I. CİRONUN TANIMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

İlk ciro uygulaması, XVI. yüzyılda İtalya'da ortaya çıkmıştır. Ciro ilk ortaya çıktığı dönemde sadece bir defa yapılabilirdi. Cironun zincir oluşturacak şekilde yapılması ve kabul görmesi de ilerleyen dönemlerde gerçekleşmiştir¹. Aynı şekilde cironun ilk uygulamalarının görüldüğü dönemlerde senede ilişkin beyanlar, senedin arka yüzüne yapılmaktaydı. Alacaklı, senet bedelinin kime ödenmesini istiyorsa o kişinin adını senedin arkasına yazdığı bir şerh ile belirtmekteydi. Bu şerhe, "indorse" veya "indosso" denilmekteydi. Senedin dolaşımını sağladığından, bu şerh için aynı zamanda, İtalyanca "devretmek" anlamına gelen "girare" fiilinden türeyen ciro kelimesi de kullanılmaktaydı. Türkçe'de kullanılan ciro kavramı, "girare" fiilinden türemiş olan "giro" (devretme) kelimesinin telaffuz şeklinin Türk imlasına uydurulmuş şeklidir². İngiliz hukukunda "endorsement", Alman hukukunda "Indossament", kelimeleri ciro kavramı için kullanılmaktadır.

İsviçre Borçlar Kanunu'nda (Obligationenrecht / OR) ciroya ilişkin hükümler için poliçede ciro hükümlerine (Art.1001 vd.) atıf yapılmıştır. Alman Ticaret Kanunu (Deutsches Handelsgesetzbuch / HGB) Art. 363/2'de makbuz

¹ Murat Alışkan, *Kambiyo Senetlerinde Temlik Cirosu*, 2.Baskı, Yaylım Yayınevi, 1998, s.54-55.

² Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Turhan Yayınevi, 1997, s.553; Hayri Domaniç, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2.Baskı, Fakülteler Matbaası, 1975, s. 62; Abuzer Kendigelen / İsmail Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 7.Baskı, Oniki Levha Yayınları, 2023, s.199; H. Nalan Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu*, Alp Yayınları, 2005, s.26; Alışkan, s.54-55.

senedi, varant ve konişmentonun ciro yoluyla devredilebileceği belirtilmiş, Art. 365/1'te poliçede ciro hükümlerine atıf yapılmıştır. Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu (Aktiengesetz) m. 68'de pay senetlerinin ciro yoluyla devri düzenlenmiş ve şekli konusunda poliçenin cirosuna ilişkin uygulanacak hükümlere atıf yapılmıştır.

Bir devir şekli olan cironun, kanun koyucular tarafından bulunmadığı, uygulamanın ihtiyaçlarını karşılamak üzere yine uygulamacılar tarafından meydana getirildiği görülmektedir. Uygulamadaki gereksinimlere karşılık vermek amacıyla ortaya çıkan ve gelişen ciro, daha sonra kanun koyucular tarafından tespit ve değerlendirme yoluna gidilmesiyle kanunlardaki yerini almıştır³.

Poliçe ve diğer tüm emre yazılı senetler, ciro ve senedin zilyetliğinin hamile nakledilmesiyle devredilebilmektedir. Ancak bazı istisnai durumlarda (senedin kanunen emre yazılı niteliğinin değişmesi halinde) TBK'da düzenlenen alacağın temlik hükümlerine tabi olur. Poliçede ciro denildiğinde, bu sadece poliçeyi değil, başta bono ve çek olmak üzere tüm emre yazılı senetleri de kapsamaktadır.

Ciro, emre yazılı senetten doğan hakları bir başka kişiye devir, rehin veya bu hakların tahsilini sağlamak amacıyla senet hamilinin yazı ile tespit ve imzasıyla teyit ettiği bir irade beyanıdır⁴. Ciro, çifte yetki veren bir hukuki işlemdir. Buna göre, senedin hamili ciro ile senet borçlusuna, borcu ciro edilene ödemek ve ciro edilene de senetteki alacağı tahsil etme yetkisi vermektedir. Bu nedenle ciro nitelikli bir havaledir⁵.

II. CIRONUN HUKUKİ NİTELİĞİNE İLİŞKİN TEORİLER

Emre yazılı senetlerde uygulanan bir devir şekli olan ciro, diğer devir şekillerinden farklı olarak kendine özgü özelliklere sahiptir. Bu devir şeklinin hukuki sonuçları, TTK m. 684/1'de gösterilmiştir. Anılan hüküm uyarınca, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi sonucunda, poliçeden doğan bütün haklar ciro edilene devredilmiş olur. Cironun hukuki niteliği tartışmalıdır ve bu konuda çeşitli teoriler ileri sürülmüştür.

³ Alışkan, s.52.

⁴ Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku III, Ticari Senetler*, 4.Baskı, Sevinç Matbaası, 1970, s.133; Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, Adalet Yayınevi, 2023, s.172; Kendigelen / Kırca, s.206.

⁵ Karayalçın, s.133; Pulaşlı, s.172; Kendigelen / Kırca, s.206.

A. Klasik Teoriler

1. Havale Teorisi

Bu teoriyi savunanlar, poliçenin hukuki niteliğinin, nitelikli bir havale olduğunu kabul ederler. Poliçede ödeme, lehdara veya onun tarafından tespit edilecek kişiye yapılmaktadır. Ciro da, hamilin lehdar tarafından tespiti işlemidir. Bu teoriye göre, senedi ciro ile devralan kişi, cirantasının yaptığı havalenin alacaklısı konumundadır ⁶. Yapılan bu havale ile düzenleyen tarafından belirlenen ve muhatap tarafından yapılacak olan ödemenin lehdara değil, onun tarafından belirlenen başka bir kişiye yapılması istenmektedir. Ancak, poliçede ödemeyi yapacak olan muhatap ile birlikte düzenleyen de bazı durumlarda ödeme ile yükümlü olabilir. Bundan dolayı, bu havale sadece muhatap değil, düzenleyeni de ilgilendirmektedir. Ayrıca lehtar da kendi yapmış olduğu bu havaleden dolayı garanti borcu altına girmektedir ⁷. Bu havale ile lehine ciro yapılan kişiye senet bedelini borçludan tahsil etme, senet borçlusuna da senet bedelini söz konusu kişiye ödeme yetkisi verilmiş olmaktadır ⁸.

Havale teorisi klasik görüşler içerisinde, en önce ortaya çıkan ve konuyu basit bir şekilde açıkladığı için en çok desteklenen görüştür. Ancak bu teori, senedi ciro ile devralan yeni malikin, nasıl olup da kabul eden muhataba, müracaat yoluyla düzenleyene ve kendisinden önce gelen cirantalara karşı ileri sürebileceği bir talep hakkına sahip olacağı konusunu tatmin edici bir şekilde açıklayamamaktadır. Çünkü bu yeni malike, ciro edenin herhangi bir hakkı devrolmamıştır ⁹. TTK m.684/1'de ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile poliçeden doğan bütün haklar devredildiği düzenlenmesine karşılık, hakların nasıl olup da ciro edilen kişide yeniden oluşturulduğu konusu da teoride açıklanamamaktadır. Bundan dolayı, havale teorisini kanundaki düzenlemelerle bağdaştırmak zordur.

⁶ Öztan, s.555; Naci Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Nobel Akademik Yayıncılık, 1999, s.138; Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro*, Yetkin Yayınları, 2017, s.28; Karayalçın, s.101; Alışkan, s.81; Tüzel, s.29.

⁷ Öztan, s. 554-555; Hacıömeroğlu, s.28-29.

⁸ Halil Arslanlı, *Ticari Senetler Dersleri*, 3.Baskı, Sermet Matbaası, 1954, s.21; Tüzel, s.29.

⁹ Öztan, s.556-557; Hacıömeroğlu, s.29.

2. İcâp (Öneri) Teorisi

Havale teorisinin açıklığa kavuşturamadığı konu, sadece havale ile senedi devralan kişinin, o anda senetten dolayı borçlu olan kişilere karşı, nasıl olup da bazı talep haklarına sahip duruma geldiğidir. Çünkü havalenin böyle bir sonuç meydana getirmesi mümkün değildir. İşte, bu eksiklikleri gidermek üzere, icap teorisi ortaya atılmıştır. Teori, esas itibarıyla havale teorisini tamamlayıcı niteliktedir¹⁰. İcâp teorisine göre, gerek düzenleyen gerekse senedi ondan sonra imzalayan herkes, kendilerinden sonra senede hamil olacak kişilere karşı, senetten dolayı sorumlu olmak konusunda icapta bulunmaktadırlar. Senede hamil olanlarda bu icabı zımmen kabul etmektedirler¹¹. Bu zımnî kabulden sonra yeni malikler, poliçeden doğan hakları, cirantadan devir suretiyle değil, poliçe borçlularının beyanlarına istinaden aslen iktisap etmektedirler¹².

İcâp teorisi, senetten doğmuş olan hakların, ciro edilen kişi tarafından aslen iktisap edildiğini ileri sürmektedir. Böyle bir düşünce şekli, bir hakkın nasıl devredileceğini gösteren TBK m.183 vd. maddelerine aykırıdır. Kural olarak, ciroda hakkın geçmesi, senet mülkiyetinin lehine ciro edilen kimseye devri ile olur. Senet mülkiyetinin devri, devren iktisaptır. Teoride, bu konu göz ardı edilmiştir¹³.

3. Şart (Koşul) Teorisi

Şart teorisi, cirantanın, ciro ile kendi sahip olduğu haklarını hamile devrettiğini kabul etmektedir. Fakat cirantanın bu devri, müracaat mekanizması işlemeye başladığında tekrar ödeme şartı altındadır. Burada ciranta, senedin ciro edildiği kişiye, bozucu şarta bağlı şekilde bir hak devretmekte; kendisi ise hakkını geciktirici şarta bağlı olarak devam ettirmektedir. Bu şart ise, cirantanın, senet bedelini müracaat hakkının kullanılması nedeniyle ödemesidir. Başka bir deyişle, ileride müracaat mekanizması işlemeye başladığında ve ciranta da başvuru üzerine senet bedelini ödediğinde bu şart gerçekleşir. Bu şekilde,

¹⁰ Öztan, s.557; Hacıömeroğlu, s.29-30.

¹¹ Halil Can / Semih Güner, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2.Baskı, Siyasal Kitapevi, 2004, s.106; Kinacıoğlu, s.138; Tüzel, s.29; Hacıömeroğlu, s.29-30.

¹² Hüseyin Ülgen / Mehmet Helvacı / Arslan Kaya / N. Füsün Nomer Ertan: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 11.Baskı, Vedat Kitapçılık, 2019, s.165; Alışkan, s.81; Tüzel, s.29; Hacıömeroğlu, s.30.

¹³ Öztan, s.558; Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan, s.165-166; Tüzel, s.30; Hacıömeroğlu, s.30-31.

cirantanın şarta bağlı olan hakkı da tekrar kuvvet kazanmış olur¹⁴. Bu düşüncenin kökeninde ise, müracaat hakkının kullanılması nedeniyle senet bedelini ödediği takdirde, cirantayı tekrar eski hukuki durumuna sokmak amacı yatmaktadır¹⁵.

Şart teorisi, suni bir yapıya sahiptir çünkü cironun taraflarının, herhangi önemli bir noktada, TBK m.170 vd. hükümlerine göre bir şart üzerinde anlaşmaları söz konusu değildir. Müracaat borçlusu, senette yazılı olan hakkı geçerli olarak yaptığı ödeme sonucunda iktisap eder. Diğer bir deyişle, hakkın müracaat borçlusuna devrinde, tarafların iradesi rol oynamaz. Bu durum, kanun gereğince gerçekleşir. Ayrıca kanaatimize göre, bu teori, TTK m.682/1'de belirtilmiş olan cironun “şart kabul etmez” yapısı ile de bağdaşmaz¹⁶.

B. Modern Teori (Temlik Teorisi)

Modern teoriye göre, ciro ile senet alacağı kayıtsız ve şartsız olarak ciro edilene devredilmektedir. Ciro ile devir sonucunda, ciro edilen hak sahibi olurken, cirantanın hakkı ise sona ermektedir. Müracaat mekanizması işlemeye başladığında, kendisine yapılan başvuru üzerine senet bedelini ödeyen ciranta, yeniden senetten doğan hakkın alacaklısı durumuna gelmektedir. Gerçekten de ciro ile yeni bir alacak hakkı oluşmamakta, senetten doğan alacak hakkının sahipleri değişmektedir¹⁷.

Modern teoriye göre ciro; TTK m.687 ile belirlenmiş kurallar dahilinde, cirantanın haklarının, ciro edilene devrini gerçekleştirir. Bu hüküm, senet borçlusunun doğrudan ilişki içinde bulunduğu kişiye karşı ileri sürebileceği defileri, doğrudan ilişkisinin olmadığı senet alacaklısına karşı ileri sürmesini engeller¹⁸. Başka bir deyişle, kişisel defiler açısından kanun koyucu genel kuraldan ayrılmıştır. Bu defiler, devredilen senet alacağına bağlı değildir. Çünkü kanun koyucu, TTK m.684'de, tek bir senet alacağının varlığından hareket etmiş ve ciro ile senetten doğan hakların devredileceği belirtilmiştir. Kişisel defilerin alacağına karşı ileri sürülebilmesi, hamil ile borçlu arasındaki ilişkiden ileri gelmektedir. Defilerin senet alacağına bağlı olmaması nedeniyle,

¹⁴ Alışkan, s. 81-82; Kınacıoğlu, s. 139; Hacıömeroğlu, s.31.

¹⁵ Kınacıoğlu, s. 139; Hacıömeroğlu, s.30-31.

¹⁶ Öztan, s.559-560; Alışkan, s. 88; Kınacıoğlu, s.139-140; Tüzel, s.30; Hacıömeroğlu, s.30-31.

¹⁷ Öztan, s.561-562; Kınacıoğlu, s. 140; Alışkan, s.82; Hacıömeroğlu, s.32.

¹⁸ Öztan, s. 562; Alışkan, s. 89-90; Tüzel, s. 30; Kınacıoğlu, s. 140.

müracaat edilmesi durumunda senet bedelini ödemiş olan cirantaya karşı, bu cirantadan sonra gelen kişilere karşı sahip olunan kişisel defiler ileri sürülemez¹⁹. Bizim de katıldığımız bu teori, cironun hukuki niteliğini anlatmak açısından diğer teorilere göre daha başarılıdır.

III. KAMBIYO SENETLERİNDE TAHSİL CİROSU

A. Tanım

Kambiyo senedinin hamili; işlerinin yoğunluğu, senet borçlusu ile aralarındaki durum, hukuki veya teknik konulardaki bilgi eksikliğinin olması gibi nedenlerden dolayı senet bedelini kendisi tahsil etmek istemeyebilir veya tahsil edemiyor olabilir. Bu sebeplerden dolayı, hamil senede bağlı alacağını elde etmek için, senet bedelini tahsil yetkisini bir başka kişiye devretmek isteyebilir²⁰. Bu amaç doğrultusunda senedi temlik veya rehin cirosu yoluyla devretmesi pek çok açıdan senet hamili aleyhine sonuçlar meydana getirebilir. Bu bakımdan hamil yalnızca senedin tahsil edilmesi konusundaki yetkisini devrettiği ciro türü olan tahsil cirosu ile senedin tahsil edilmesini sağlayarak oluşması olası sakıncaların önüne geçebilecektir.

Tahsil cirosu, TTK m.688’de düzenlenmiştir. Bu kanun hükmünün uygulanabilmesi ve ciro işleminin yapılabilmesi için senedin kambiyo senedi niteliğinde olması gerekir. Aksi takdirde senedin tedavül özelliğinden bahsedilemeyeceğinden ancak TBK’nın alacağın temlik hükümlerine göre devri mümkün olabilir²¹. TTK m. 688’deki düzenleme sadece dış ilişkiye ilişkindir. İlişkinin temelinde ise hizmet sözleşmesi, şirket sözleşmesi ya da vekalet sözleşmesi olabilir. Senedi tahsil cirosuyla devreden ile devralan arasındaki hak ve borçlar da bu hukuki ilişkiye göre belirlenir²². Tahsil cirosu ile senedi devralan hamil, devreden temsilcisi veya vekili konumundadır. Bunun neticesinde muhatap, cirantaya karşı sahip olduğu defileri, senedi tahsil cirosuyla devralmış olan hamile karşı da ileri sürebilir. Buna karşılık, muhatap tahsil cirosu ile poliçeyi iktisap edenin şahsına karşı sahip olduğu defileri ileri

¹⁹ Alışkan, s. 90; Kınacıoğlu, s. 140; Hacıömeroğlu, s.33.

²⁰ Edip Şimşek, Tahsil Cirosu ve Bazı Sorunlar, Ankara Barosu Dergisi, S.2, Ankara 1977, s.268; Özge Ayan, “Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu”, *Legal Hukuk Dergisi*, (77), 2009, s.1462; Öztan, s.609; Tüzel, s.48; Hacıömeroğlu, s.113.

²¹ Konuya ilişkin karar için bkz. 12.HD 19.02.2002 E.2002/2266, K.2002/3556 (<https://app.e-uyar.com>); Tüzel, s.26, dn.117.

²² İbrahim Uğur Satıcı, *Tahsil Cirosu ve Gizli Tahsil Cirosunda Kişisel Defilerin İleri Sürülebilmesi*, HKÜHFD., Gaziantep 2020, C.10, S.19, s.206; Öztan, s. 615; Tüzel, s.64.

süremez (TTK m.687/1). Bu ilişki genellikle vekâlet sözleşmesidir²³. Ancak vekâlet sözleşmesinden farklı olarak senedi tahsil cirousuyla devralanın yetkisi TTK m. 688/3 uyarınca ölüm, medeni haklarını kullanma ehliyetinin kaybı gibi durumlarda sona ermez²⁴.

Poliçeden kaynaklanan hakları ciranta adına kullanma, poliçe bedelini tahsil ve buna ilişkin işlemleri yerine getirme amacıyla bir kişiye yetki vermek için yapılan ciroya tahsil cirousu denir. Başka bir deyişle tahsil cirousu, kambiyo hukukuna özgü bir temsilci atama işlemidir²⁵. Ciro, “bedeli tahsil içindir”, “kabz içindir”, “vekaleten”, “vekaletimdir”, “mutemedimdir”²⁶, “icra takibi için avukata cirolanmıştır”²⁷ veya sadece tahsili ifade eden başka bir kaydı taşımamalıdır²⁸. Uygulamada genellikle tahsil cirousu ile tahsil yetkisi, genellikle bir bankaya bırakılmaktadır. Bankacılık uygulamasında “tahsil senedi” adı verilen bu senetler, bankalar tarafından vadesi geldiği zaman senet borçlularından tahsil edilmekte ve senetteki hakkın sahibi olan banka müşterileri ile bu konuda yaptıkları sözleşmeye dayanarak çoğu zaman bedel üzerinden bir komisyon almaktadırlar²⁹.

TTK m.645 uyarınca; hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemez. Bundan dolayı, senedi tahsil cirousu ile devreden hamil, artık senede zilyet olmadığı için, hukuken malik sayılsa bile, senetten doğmuş olan hakları kullanamaz³⁰. Başka bir deyişle, tahsil cirosunda devreden ciranta, mülkiyet ve alacaklılık hakkını korumakta ise de senet borçlusuna müracaat etmek suretiyle senet bedelinin kendisine ödenmesini isteyemez³¹. Ancak, senedi tahsil cirousu

²³ Ali Bozer / Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 10.Baskı, Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2021, s. 110; Karayalçın, s. 151; Şimşek s.272; Tüzel, s.52,64; Hacıömeroğlu, s. 118

²⁴ 11. HD T. 26.04.2016, E. 2015/10197, K. 2015/4690; Abuzer Kendigelen / İbrahim Çağrı Zengin / F.Pelin Tokcan / Numan Sabit Sönmez / Zehra Güney, *Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin Kararları (2015-2016)*, 1.Baskı, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 497.

²⁵ Kendigelen / Kırcı, s.226.

²⁶ Mertol Can, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3.Baskı, İmaj Yayıncılık, 2015, s.91.

²⁷ 12.HD 24.11.2009 E.15383, K.23512, Gönen Eriş, *Kıymetli Evrak*, Seçkin Yayınevi, 2014, s.251; Halil Doğan Küçükaydın, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Kapsamında Tahsil Cirousu Hamilinin Yetkileri”, *EBYÜHFD*, 23(1-2), 2019, s.147.

²⁸ Bozer/Göle, s.119-120.

²⁹ Tüzel, s.48; Hacıömeroğlu, s.96.

³⁰ Tüzel, s.49; Hacıömeroğlu, s.114.

³¹ Arslanlı, s.115; Hacıömeroğlu, s.114.

ile devreden ciranta, senedi elinde bulundurduğu takdirde, tahsil cirosuna rağmen, senetten doğan hakları kendisi kullanabilir³².

Tahsil cirosunda bir hak devri söz konusu olmadığından ve bu tür cironun yapılış amacı göz önünde bulundurulduğunda, temlik cirosundan farklı olarak tahsil cirosunun temlik ve teminat işlevi bulunmaz, yalnızca teşhis işlevine sahiptir³³.

B. Kuruluşu – Şekli

Tam ciro ile yapılması mümkün olan tahsil cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılması konusu öğretilerde tartışmalıdır. Bizimde katıldığımız birinci görüşe göre³⁴ senedi tahsil cirosuyla devralan ve dolayısıyla senetten doğan hakları ciranta adına tahsil etmek amacıyla vekil tayin edilen hamil, senedin tahsili amacıyla senetle ilgili bütün hakları kullanabilir. Senedi tahsil cirosuyla devreden ciranta da vekil hamilin senet bedelini tahsil edip etmediğini takip eder. Zira vekil hamil senedin tahsili için gerekli işlemleri yapma konusunda cirantasına karşı vekâlet (veya hizmet) sözleşmesi hükümleri çerçevesinde sorumludur. Aynı doğrultuda vekil hamil, tahsil edilen senet bedelini, ödenmemesi halinde senedi, asıl hamil cirantasına geri vermekle yükümlüdür. Tahsil cirosunda hamil, senedi ancak tahsil cirosuyla, yani vekâleten bir başkasına devredebilir. Dolayısıyla tahsil cirosunda senedin vekâleten kimde olduğunun bilinmesine ihtiyaç vardır. Oysa beyaz ciro şeklinde yapılmış tahsil cirosunda, vekâleten devredilmiş senedin hamiline olarak elden ele dolaşmasının mümkün olması, vekâlet veren ile alan arasındaki güven ilişkisi dikkate alındığında, vekâlet hükümlerine aykırı bulunmuştur.

Diğer görüşe göre ise, tahsil cirosu beyaz ciro şeklinde de yapılabilir. Zira Kanunda tahsil cirosunun beyaz ciro ile yapılamayacağına veya mutlaka tam ciro ile yapılmasının gerektiğine dair bir hüküm yoktur. Ayrıca tahsil cirosunun beyaz ciro biçiminde yapılması vekâlet hükümlerine aykırılık da oluşturmaz. Dolayısıyla tahsil kaydının eklendiği bir beyaz ciroyu, aynı

³² Karayalçın, s. 149; Hacıömeroğlu, s.114.

³³ Mehmet Özdamar / Kürşat Göktürk / Mehmet Çelebi Can / Esra Kaşak, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Adalet Yayınevi, 2021, s.144; Öztan, s.611; Arslanlı, s.114-115; Kendigelen / Kırca, s.227; Tüzel, s.61; Hacıömeroğlu, s.126-127

³⁴ Öztan, s.576; Alışkan, 174-175; Tüzel, s.49; Hacıömeroğlu, s.114-115; Reha Poroy / Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 22.Baskı, Vedat Kitapçılık, 2018, s.198; Oğuz İmregün, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitapevi, 2003, s.78.

zamanda bir tahsil cirosu olarak kabul etmek kaçınılmazdır³⁵.

TTK m.683'e göre ciro, senet veya senede bağlı ve senedin arka yüzünün devamı niteliğinde sayılan ve alonj adı verilen bir kağıt üzerine yapılmalıdır. Tahsil cirosu da bu hükme tabidir. Ancak alonj olarak kullanılacak kağıtların başlığına, herhangi bir karışıklığa yol açmaması için alonj olduğunu gösteren bir ibarenin yazılması yerinde olacaktır³⁶.

C. Hamilin Yetkileri

Poliçeyi tahsil cirosu ile devralan hamil, poliçeden doğan tüm hakları kullanabilir. Bu çerçevede, poliçenin tahsili için gereken tüm işlemleri yapmalıdır. Başka bir deyişle poliçeyi kabul için muhataba arz veya ödenmek üzere ibraz edebilir. Ödendiği takdirde makbuz vermek, ödenmediği takdirde ödememe protestosu çekip, müracaat haklarının kullanılabilmesi için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Hatta hamil, borçlu aleyhine icra takibi yapabilir, davayı da ciranta adına temsilen açabilir. Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun vermiş olduğu bir kararda, kambiyo senedini tahsil cirosu ile iktisap eden hamilin, icra takibi yapamayacağı görüşündedir³⁷. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bu görüşüne katılmak mümkün değildir çünkü kanuna göre tahsil cirosu ile senedi iktisap eden, vekil-hamil konumunda olduğundan, poliçeden doğan tüm hakları kullanabilme yetkisine sahiptir (TTK m.688/1). Hamile tanınan bu yetkiyi sınırlamak yasal değildir. Ayrıca, poliçeyi tahsil cirosu ile devralan hamil, poliçenin zayi olduğu durumlarda da mahkmeden iptalini isteyebilir.

Vekil-hamilin, senet bedeli üzerinde tasarrufta bulunup bulunamayacağı, başka bir deyişle sulh, feragat ve ibraya yetkili olup olmadığı konusu, öğretide tartışmalıdır. Birinci görüşe göre, tahsil cirosu hamilinin, senetten doğan bütün hakları kullanabilmesi konusundaki yetkisi geniş yorumlanarak, vekil-hamilin sulh, feragat ve ibraya yetkili olduğu ifade edilmiştir³⁸. Bizimde katıldığımız ikinci görüşe göre ise, tahsil cirosunda amaç sadece senet bedelini tahsil için olduğundan, hak kaybına neden olan söz konusu işlemleri özel yetki olmadan

³⁵ Arslanlı, s.114-120; Bozer/Göle, s.111-329; Şimşek, s. 269; Kendigelen / Kırca, s. 226.

³⁶ Bozer / Göle, s.105.

³⁷ YHGK. 05.06.1985, 1983/12-792/559, Pulaşlı, s.193, Bozer / Göle, s.120; Özdamar / Göktürk / Can / Kaşak, s.145; Küçükaydın, s.170.

³⁸ Karayalçın, s.150; Kınacıoğlu, s.151; Şimşek, s.276

vekil-hamilin yapabilmesi mümkün değildir³⁹. Çünkü tahsil cirosunda ciranta, senet bedelini bizzat kendisi değil, senedi tahsil amacıyla ciro ettiği kişi (vekil-hamil) aracılığıyla tahsil etmek istemektedir. Oysaki sulh, feragat ve ibra da, senet bedelinin tahsili amacının aksine, bu bedel üzerinde sadece hak sahibi olanın yapabileceği bir takım hukuki tasarruflar söz konusu olduğundan, vekil-hamil bu konuda kendisine açıkça yetki verilmeyen hallerde sulh, feragat ve ibraya yetkili değildir.

Poliçeyi tahsil cirosu ile devralan hamil, poliçe bedelinin tahsili için gerekli tüm işlemleri kanunda belirtilen şekil ve usullere uygun olarak ve süresinde yapmak zorundadır. Aksi takdirde poliçeyi tahsil cirosu ile devreden kişiye karşı aralarındaki vekalet ilişkisi (TBK 502 vd.) kapsamında sorumlu olacak, bu anlamda örneğin tahsil edilemeyen poliçe bedelinin tamamı vekil konumundaki ciro edilenden talep edilebilecektir. Yargıtay böyle bir durumda zararın doğduğundan bahsedebilmek için senedi tahsil cirosu ile devreden öncelikle tüm hukuki yolları kullanmış ve buna rağmen senet bedelini tahsil edememiş olmasını bir şart olarak aramaktadır⁴⁰. Ayrıca, tahsil cirosu ile senedi elinde bulunduran hamil, tahsil ettiği senet bedelini yalnızca cirantasına veya cirantası tarafından görevlendirilen birine teslim edebilir. Bunun dışında başka bir kişiye yapılacak teslim hamilin sorumluluğunun oluşmasına neden olabilecektir⁴¹.

Senedi tahsil cirosu ile iktisap eden hamilin senet üzerinde gerçek anlamda hak sahibi olmamasının diğer bir sonucu da, hamilin senedi ancak yeni bir tahsil cirosu ile devredebilmesi, temlik veya rehin cirosu yapamamasıdır (TTK m.688/1). Çünkü bu kişi sadece tahsil için yetkili bir temsilcidir. Bundan dolayı, hiç kimse sahip olduğu haktan fazlasını devredemez (Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet). Hakkın sahibi olmadığı için de, hakkı devredemeyeceği gibi rehin cirosu da yapamaz⁴².

³⁹ Arslanlı, s.114; Pulaşlı, s.193-194; Tamer Bozkurt, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, 2022, s.246; Küçükaydın, s.153. Öztan, s. 612-613; Satıcı, s.205.

⁴⁰ Örnek karar olarak bkz. Y. 11.HD. T.16.05.2018,E.2016-11458, K.2016-3629; Y. 11.HD. T.20.12.2017, E. 2016-5097, K.2016-7453; Kendigelen / Kırca, s.228, dn.587.

⁴¹ Örnek karar olarak bkz. Y. 11. HD. T. 29.05.2007, E. 3992 K.8206; Küçükaydın, s.151-152, dn.38.

⁴² Öztan, s. 613; Kendigelen'e göre; tahsil cirosu ile senedi elinde bulunduran kişi bir temlik cirosu ile senedi bir başka kişiye devrederse bu ciro prensip itibariyle bir tahsil cirosu olarak kabul edilir. Kendigelen / Kırca, s.227.

D. Çeşitleri (Türleri)

Tahsil cirosunun yapıma biçimi açısından iki çeşidi vardır. Bunlardan biri kanunda belirtilen şekilde yapılan, açık tahsil cirosu; diğeri ise, temlik cirosunun, taraflarca amacından uzaklaştırılması suretiyle yapılan gizli tahsil cirosudur.

1.Açık (Aleni) Tahsil Ciro su

Cironun “tahsil cirosu” sayılabilmesi için, bu amaçla yapıldığının ciro şerhinden anlaşılması gerekir. Aksi halde, senedin “temlik” amacıyla yapıldığı karinesi doğar. Bundan dolayı, senet üzerine bu durumu açıklamak için konulan kayıtları içeren ciroya “açık tahsil cirosu” denir. Başka bir deyişle, ciro edilenin temsilci veya vekil olarak açıkça belirtildiği cirolar, açık tahsil cirosudur⁴³.

2.Gizli (İnançlı, Örtülü) Tahsil Ciro su

Kanunda cironun türleri arasında gizli veya inançlı (fidusyer) tahsil cirosuna ilişkin herhangi bir düzenleme yoktur. Bu konuya ilişkin öğretilerde görüşler bulunmaktadır. Gizli tahsil cirosunda, poliçenin temlik cirosu ile devredilmesine ve dış görünüşte hamilin tam hak sahibi olarak görünmesine rağmen, gerçekte hamil hakları kendi adına ve fakat başkası (ciranta) hesabına ileri sürmektedir. Burada hamil, cirantanın bir tür mutemedi konumundadır. Bundan dolayı, gizli tahsil cirosuna “güvene dayanan ciro” veya “fidusyer” denilmektedir. Gizli tahsil cirosundaki amaç, ciro edilen kişiye aradaki anlaşmadan daha güçlü bir hak ve görünüm kazandırmaktadır. Başka bir deyişle, ciranta poliçeyi temlik cirosu ile devretmekte, ancak hamil ile aralarındaki anlaşma gereğince bu ciro tahsil amaçlı yapılmaktadır. Dış ilişki bakımından bu ciro işlemi, temlik cirosundan farksızdır, fakat iç ilişki açısından hamil, cirantanın temsilcisi durumundadır⁴⁴.

Gizli tahsil cirosunda iki sorun ortaya çıkabilir. Birinci sorun, senet temlik cirosu ile hamile devredildiği ve senedin mülkiyeti de hamile geçtiği için, herhangi bir uyuşmazlık durumunda ciranta bunu usulüne uygun şekilde kanıtlamak zorundadır. Aksi takdirde, senetten doğan haklarını kaybeder. İkinci sorun ise, poliçe temlik cirosu ile devredildiğinden, hamil görünüşte senedin maliki ve fakat iç ilişkide vekil-hamil durumundadır. Defiler

⁴³ Öztan, s.610-611; Hacıömeroğlu, s.116; Satıcı, s.207.

⁴⁴ Pulaşlı, s.194-195.

bakımından borçlunun, cironun gizli tahsil cirosu olduğunu ispat etmesi durumunda, cirantaya karşı ileri sürebileceği kişisel defileri hamile karşı da ileri sürebilecektir. Öğretideki hakim görüşe göre, borçlunun, cironun gizli tahsil cirosu olduğunu ispat etmesi şartıyla, ciro edene karşı ileri sürülebilen kişisel defileri hamile karşıda ileri sürebilir⁴⁵. Ancak uygulamada, borçlu tarafından bunun kanıtlanması oldukça zordur.

Gizli tahsil cirosunda hamil, dış ilişki bakımından senedin maliki konumunda olduğunda, ciro hem temlik hem de teminat işlevine sahiptir. Bu durumda hamil, poliçeyi bir başkasına ciro edip zilyetliğine geçirirse, TTK m.684/1 hükmü uyarınca, iyiniyetli üçüncü kişinin iktisabı korunur. Başka bir deyişle poliçeyi gizli tahsil cirosu ile devreden ciranta, iyiniyetli müktesip hamile karşı gizli tahsil cirosunu ileri süremez ve ciro hem temlik hem de teminat işlevlerini icra eder. Ancak senedi gizli tahsil cirosu ile devralan hamil, poliçeyi üçüncü kişiye ciro edip teslim ederse, tahsile ilişkin vekaleti kötüye kullandığından kusurlu sayılır. Bu durumda, gizli tahsil cirosunu yapan cirantanın uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlü olduğu gibi, güveni kötüye kullanma nedeniyle de TCK m.155 hükmü gereğince cezalandırılır⁴⁶.

E. Defiler

Borçlu, senedi tahsil cirosu ile elinde bulunduran hamile karşı senet metninden anlaşılan defileri ileri sürebilir; çünkü bu defiler herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilir. Örneğin, kambiyo senedinde düzenleme tarihi yokluğu, senedi tahsil cirosu ile devralan kişiye karşı ileri sürülebilir⁴⁷.

Senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin defiler bakımından da bir fark yoktur; örneğin düzenleyenin imzası sahte ise bu definin tahsil cirosu ile elinde tutan hamile karşı da ileri sürülebilir. Ayrıca tahsil cirosunun geçerli olması için öncelikle ortada şeklen geçerli bir kambiyo senedinin olması gerekir⁴⁸.

TTK m.688/2'ye göre poliçeden sorumlu olanlar, bu durumda ancak cirantaya karşı ileri sürebilecekleri defileri hamile karşı ileri sürebilir. Buradaki ciranta, senedi tahsil cirosu ile veren lehtar veya cirantadır. Tahsil cirosunda

⁴⁵ Mahmut Coşkun, Kıymetli Evrak Hukuku, 7.Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022, s.284; Pulaşlı, s.195; Tüzel, s.52.

⁴⁶ Pulaşlı, s.195; Tüzel, s.51.

⁴⁷ Bozkurt, s.247.

⁴⁸ Bozkurt, s.247.

borçlu, lehdara karşı sahip olduğu kişisel defileri senedi tahsil ciro su ile elinde bulundurana karşı da ileri sürebilir. Çünkü tahsil ciro su ile senedi alan, bir temsilcidir. Borçlar hukuku açısından bile temsil olunana karşı sahip olunan defiler, ilke olarak temsilciye karşı da ileri sürülebilir ⁴⁹.

Tahsil ciro su ile yetki verildikten sonra, bu yetkiyi verenin ölümü veya ehliyetini kaybetmesi ile verilen yetki sona ermez (TTK m.688/3). Senedin tahsil edilerek mirasçılara veya vasinin himayesindeki kısıtlıya verilmesini amaçlayan bu hüküm ile TBK'daki ölüm ve medeni hakları kullanma ehliyetinin kaybının vekâlet ilişkisini sona erdireceğine ilişkin hükme (m.43/1, m.513/1) istisna oluşturmaktadır ve bu hüküm ticari hayatın devamlılığı ile ilgilidir. Gizli tahsil ciro sunun söz konusu olduğu durumlarda, bu ilişkiyi ispatlayan senet borçlusu, hamile karşı kişisel defileri ileri sürebilir (TTK m.625/2). Ayrıca tahsil ciro su ile poliçeyi devralan kişi, henüz bono bedelini tahsil etmeden iflas ederse, devreden ciranta iflas masasından poliçenin iadesini isteyebilir (İİK m.188).

F. Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması

1. Temlik Ciro su ile Karşılaştırılması

Tahsil ciro sun da, kambiyo senedinin hamili çeşitli sebeplerle (iş yoğunluğu, fiili veya hukuki bir engel) senet bedelini bizzat tahsil etmek istemeyebilir. Bu sebeplerden dolayı, hamil senede bağlı alacağını elde etmek için, senet bedelini tahsil yetkisini bir başka kişiye devreder. Temlik ciro sun da ise senet, bir borcu ödenmesi ya da o borç yerine geçmesi üzerine verilmektedir ⁵⁰.

Tahsil ciro sun da senet mülkiyeti ciro eden kişide kalmakta, senedi tahsil ciro su ile devralan hamil ise, senetten doğmuş hakları devreden ciranta ad ve hesabına kullanmaktadır. Temlik ciro sun da ise, senet mülkiyeti hamile geçer ve böylece hamil, sentten doğan tüm hakları kendi nam ve hesabına kullanır.

Tahsil ciro sun da hamil, senetten doğan hakları ciranta nam ve hesabına kullandığından, devreden cirantaya karşı ileri sürülebilecek kişisel defileri hamile karşı da ileri sürebilir. Temlik ciro sun da ise, senet mülkiyeti hamile geçtiğinden kendisine müracaat edilen borçlu, düzenleyen ya da diğer cirantalar ile arasındaki kişisel defileri hamile karşı ileri süremez (TTK m.687).

⁴⁹ Bozkurt, s.247-248; Kendigelen / Kırca, s.228.

⁵⁰ Öztan, s.611; Tüzel, s.61.

Tahsil cirosunda, ciro edilen kişi, poliçeden doğan hakları kendi adına değil ciranta adına kullanmaktadır. Bu nedenle, temlik cirosunun aksine temlik ve teminat işlevi yoktur. Sadece, miras, iflas ve haciz yolları dışında ciro ile devredilmiş bir poliçede lehbara hamilin hak sahibini temsil yetkisini gösterdiğinden teşhis işlevine sahiptir. Temlik cirosu ise kural olarak temlik, teminat ve teşhis işlevlerine sahiptir ⁵¹.

Tahsil cirosunda senedi devralan hamil, senedi ancak yeni bir tahsil cirosu ile devredebilir. Senedi temlik cirosu ile devralan hamil ise poliçeden doğan bütün haklara sahip olur, vadesinde poliçe bedelini tahsil edebilir ya da senedi bir başkasına temlik, rehin ya da tahsil cirosuyla devredebilir.

2. Rehin Cirosu ile Karşılaştırılması

Tahsil cirosunda hamil, cirantanın nam ve hesabına senedin tahsilini istemektedir. Başka bir deyişle, tahsil cirosunda hamil temsilci konumundadır ve sadece tahsil cirosu yapabilir. Rehin cirosunda ise, lehine rehin cirosu yapılan hamil, kendi adına hareket etmektedir. Ancak poliçeyi temlik veya rehin cirosu ile devredemez, tahsil cirosu ile devredebilir (TTK m.689/1-son).

Tahsil cirosunda hamil, senedi devreden temsilcisi konumunda olduğundan, devreden cirantaya karşı ileri sürülebilecek kişisel defileri hamile karşı da ileri sürebilir. Rehin cirosunda ise hamil, senet üzerinde feri nitelikte de olsa, sınırlı bir aynı hak kazanmaktadır. Bundan dolayı, ciro edene karşı ileri sürülebilecek kişisel defilerin senedi rehin cirosuyla devralmış hamile karşı ileri sürülebilmesi kural olarak mümkün değildir. Ancak hamil poliçeyi iktisap ederken bilerek borçlunun zararına hareket etmişse bu takdirde kişisel defiler kendisine karşı ileri sürülebilir ⁵². Tabii ki bu durumda yapılan devrin kötüniyetli olarak yapıldığını, bunu ileriye süren poliçe borçlusunun ispat etmesi gerekmektedir.

Tahsil cirosunda temel ilişkinin sakatlığı ciroyu etkilemez. Rehin cirosunda ise, bir rehin hakkı söz konusu olduğu için rehin cirosu ile temin edilen borcun sakatlığı, rehin cirosunu da sakatlar ⁵³.

G. Sona Ermesi

Tahsil cirosu, senet bedelinin tahsili konusunda yetki verilmesini içerir.

⁵¹ Öztan, s.611; Tüzel, s.61.

⁵² Bozkurt, s.257.

⁵³ Bozkurt, s.257.

Bu amaçla verilen yetkinin geri alınması da mümkündür. Bu durumda, senedin iadesi için, vekil hamil tarafından yapılacak yeni bir ciroya gerek yoktur. Tahsil yetkisi, senet üzerine bu amaçla ciranta tarafından yazılacak bir beyanla veya ciro şerhinin çizilmesiyle sona erer. Tahsil cirousu için yazılan şerhin tesadüfen yok olması durumunda ise, (örneğin; bu cironun yazılı olduğu bölümün yırtılması veya buna ilişkin yazının silinmesi gibi) tahsil yetkisi, bu yetkinin var olduğu konusunda hukuki görünüş olmamasına rağmen devam eder⁵⁴.

TTK m.688/3'e göre, tahsil cirousu ile verilmiş olan yetki, cirantanın ölümü veya medeni haklarını kullanma ehliyetini kaybetmesi gibi nedenlerle sona ermez. Bu hüküm, temsil olunanın ölümü halinde, temsilcinin temsil yetkisinin sona ereceği hakkındaki TBK m.43 ve m.513'deki genel esasın bir istisnasını teşkil etmektedir. TTK m.688/3'deki bu hükmün amacı, poliçenin ticari hayattaki itibar ve tedavülünü artırmaktır⁵⁵.

Tahsil cirosunda cirantanın iflası halinde, hamilin yetkilerinin sona erip ermeyeceği konusu Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Ancak öğretilerde genel kabul gören görüşe göre, cirantanın iflası halinde, iflas masasının, ciranta ile vekil hamil arasındaki hukuki ilişkiye uygun şekilde davranması gerekir. Başka bir deyişle iflas masası, cirantadan senet bedelini ne şekilde alacak idiyse, vekil hamilden de bedeli aynı şartlarda talep etmesi gerekir⁵⁶. Vekilin senet bedelini tahsil ettikten sonra iflas etmiş olması halinde, cirantanın, İİK m.228'e göre, bu bedeli iflas idaresinden istemesi mümkündür. Vekilin senet bedelini tahsil etmeden önce iflas etmesi durumunda ise, senedi tahsil cirousu ile devreden ciranta, İİK m.188'e göre, senedi iflas masasından geri isteyebilir.

Cirantanın gaipliğine karar verilmesi durumunda ne olacağına ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda, TTK m.688'de tahsil cirousunun cirantanın ölümü halinde bile son bulmayacağı düzenlemesi yer aldığına göre, gaiplik halinde de sona ermeyeceğinin kabulü gerekir⁵⁷.

TBK m.512'ye göre; vekil hamil, senedi devreden cirantaya geri vererek istifa etmesi mümkündür. Ancak, vekil hamil bu hakkını uygun olmayan bir şekilde veya zamanda kullanırsa, senedi devreden cirantanın bundan dolayı uğramış olduğu zararları tazmin etmek zorunda kalır. Vekâlet sözleşmesinde

⁵⁴ Öztan, s.614-615; Hacıömeroğlu, s.130.

⁵⁵ Karayalçın, s.111; Öztan, s.615; Pulaşlı, s.194.

⁵⁶ Pulaşlı, s.194; Öztan, s.615; Hacıömeroğlu, s.130.

⁵⁷ Şimşek, s.276; Hacıömeroğlu, s.131.

olduğu gibi, tahsil cirosu da borcun ifa edilmesi ile sona erer. Burada ifa ile ifade edilmek istenen, senet bedelinin tahsil edilmesi ve bunun sonucunda tahsil olunan senet bedelinin devreden cirantaya verilmesidir. Ancak, uygulamada bankaların genellikle tahsil aşamasına geçilmeden, ödememe halinde protesto çekilmesinden sonra vekâlet ilişkisinin sona ermiş sayılacağına ilişkin anlaşmalar yaptıklarına rastlanmaktadır. Taraflar arasında bu şekilde bir anlaşma bulunması durumunda, ödememe halinde, protesto çekildikten sonra vekâlet ilişkisi ve dolayısıyla da tahsil cirosu sona ermiş olur⁵⁸.

SONUÇ

Tam ciro ile yapılması mümkün olan tahsil cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılması konusu öğretilerde tartışmalıdır. Bizimde katıldığımız birinci görüşe göre; senedi tahsil cirosuyla devralan ve dolayısıyla senetten doğan hakları ciranta adına tahsil etmek amacıyla vekil tayin edilen hamil, senedin tahsili amacıyla senetle ilgili bütün hakları kullanabilir. Senedi tahsil cirosuyla devreden ciranta da vekil hamilin senet bedelini tahsil edip etmediğini takip eder. Zira vekil hamil senedin tahsili için gerekli işlemleri yapma konusunda cirantasına karşı vekâlet (veya hizmet) sözleşmesi hükümleri çerçevesinde sorumludur. Aynı doğrultuda vekil hamil, tahsil edilen senet bedelini, ödenmemesi halinde senedi, asıl hamil cirantasına geri vermekle yükümlüdür. Tahsil cirosunda hamil, senedi ancak tahsil cirosuyla, yani vekâleten bir başkasına devredebilir. Dolayısıyla tahsil cirosunda senedin vekâleten kimde olduğunun bilinmesine ihtiyaç vardır.

Vekil-hamilin, senet bedeli üzerinde tasarrufta bulunup bulunamayacağı, başka bir deyişle sulh, feragat ve ibraya yetkili olup olmadığı, öğretilerde tartışmalıdır. Birinci görüşe göre, tahsil cirosu hamilinin, senetten doğan bütün hakları kullanabilmesi konusundaki yetkisi geniş yorumlanarak, vekil-hamil sulh, feragat ve ibraya yetkili olduğu ifade edilmiştir. Bizimde katıldığımız ikinci görüşe göre, tahsil cirosunda amaç sadece senet bedelini tahsil için olduğundan, hak kaybına neden olan söz konusu işlemleri özel yetki olmadan vekil-hamilin yapabilmesi mümkün değildir. Çünkü tahsil cirosunda ciranta, senet bedelini bizzat kendisi değil, senedi tahsil amacıyla ciro ettiği kişi (vekil-hamil) aracılığıyla tahsil etmek istemektedir. Ancak sulh, feragat ve ibra da ise senet bedelinin tahsil edilmesi amacının aksine, bu bedel üzerinde ancak hak sahibinin yapabileceği bir takım hukuki tasarruflar söz konusu olduğundan, vekil hamil kendisine bu konuda açıkça yetki verilmeyen hallerde sulh, feragat ve ibraya yetkili değildir.

⁵⁸ Şimşek, s.276; Tüzel, s.79; Hacıömeroğlu, s.131.

KAYNAKÇA

- Alışkan M, *Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro su*, 2.Baskı, Yayılım Yayınevi, 1998.
- Arslanlı H, *Ticari Senetler Dersleri*, 3.Baskı, Sermet Matbaası, 1954.
- Ayan Ö, “Kambiyo Senetlerinde Tahsil Ciro su”, *Legal HD*, (77), 2009, s.1461-1483.
- Bozer A / Göle C, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 10.Baskı, Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2021.
- Bozkurt T, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3.Baskı, Yetkin Yayınları, 2022.
- Can H / Güner S, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2.Baskı, Siyasal Kitapevi, 2004.
- Can M, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3.Baskı, İmaj Yayıncılık, 2015.
- Coşkun M, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 7.Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Domaniç H, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2.Baskı, Fakülteler Matbaası, 1975.
- Eriş G, *Kıymetli Evrak*, Seçkin Yayınevi, 2014.
- Hacıömeroğlu AO, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro*, Yetkin Yayınları, 2017.
- İmregün O, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3.Baskı, Filiz Kitapevi, 2003.
- Karayalçın Y, *Ticaret Hukuku III Ticari Senetler*, 4.Baskı, Sevinç Matbaası, 1970.
- Kendigelen A/ Kırca İ, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 7.Baskı, Oniki Levha Yayınları, 2023.
- Kendigelen A/ Zengin İ Ç/ Tokcan F P/ Sönmez N S/ Güney Z, *Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin Kararları (2015-2016)*, 1.Baskı, Oniki Levha Yayınları, 2018.
- Kınacıoğlu N, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Nobel Akademik Yayıncılık, 1999.
- Küçükaydın HD, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Kapsamında Tahsil Ciro su Hamilinin Yetkileri”, *EBYÜHFD*, 23(1-2), 2019, s.139-179.
- Özdamar M/ Göktürk K/ Can MÇ/ Kaşak E, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Adalet

Yayınevi, 2021.

Öztañ F, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Turhan Yayınevi, 1997.

Poroy R/ Tekinalp Ü, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 22.Baskı, Vedat Kitapçılık, 2018.

Pulaşlı, H, *Kıymetli Evrak Hukukununun Esasları*, Adalet Yayınevi, 2023.

Satıcı İU, “Tahsil Ciroşu ve Gizli Tahsil Ciroşunda Kişisel Def’ilerin İleri Sürülebilmesi”, *HKÜHFD*, 10(19), 2020, s.201-215.

Şimşek E, “Tahsil Ciroşu ve Bazı Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 1977, s.268-280.

Tüzel H N, *Kambiyo Senetlerinde Tahsil Ciroşu*, Alp Yayınları, 2005.

Ülgen H/ Helvacı M/ Kaya Arslan/ Nomer NF, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 11.Baskı, Vedat Kitapçılık, 2019.

